

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และขอเสนอแนะ

การวิจัยนี้จะศึกษาถึงพฤติกรรมการสัมผัสและความต้องการมีพฤติกรรมการสัมผัสบุตร
ของผู้ป่วยหลังคลอด โดยศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการสัมผัสของผู้ป่วยหลังคลอด
ที่มี บุตร อายุ และรายได้ครอบครัวที่แตกต่างกัน ตลอดจนศึกษาถึงลำดับที่ความต้องการของผู้ป่วย
หลังคลอดทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ป่วยหลังคลอดซึ่งรับไว้ใน
แผนกสูติกรรมของโรงพยาบาลราชวิถี จำนวน 120 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมที่คิดแปลงมาจาก แคตเธอริน
โครเพลย์ (Catherine Cropley) ใช้วิธีสุ่มจับเวลา (Time sampling) จำนวน
40 ข้อ และแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองแบบจัดลำดับที่ (Ranking) จำนวน 40 ข้อ ได้
หาความตรงกันเนื้อหาของแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ (Content validity) โดยเชิญผู้
ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาลจากสถาบันต่าง ๆ 8 ท่าน เป็นผู้พิจารณาหาข้อบกพร่อง แก้ไข ปรับปรุง
หลังจากได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสังเกตเหลือ 32 ข้อ และแบบสัมภาษณ์เหลือ 25 ข้อ แล้วจึงนำไปใช้
กับกลุ่มตัวอย่างประชากร ที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่างประชากรจริงจำนวน 10 คน เพื่อหา
ความเที่ยง (Reliability) ของแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สห
สัมพันธ์แบบ เบียร์สัน โปรคัก โมนเทท กอริเลชั่น โกลเซฟ พีเชียน (Pearson's Product
Moment Correlation Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสังเกตเท่ากับ 0.99
และค่าความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์เท่ากับ 0.99 จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่กำหนด
ไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาอัตราส่วนร้อยละ และ นำมาวิเคราะห์ค่าตอบ หาชนิดมีเลขคณิต ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมสัมพันธ์ในผู้ป่วยหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก และมีบุตรตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ผู้ป่วยในกลุ่มอายุ 13-19 ปี และ 20-35 ปี และผู้ป่วยกลุ่มที่มีรายได้ออกกรอบครัว 2000-3000 บาท และ 3001-4000 บาท โดยส่วนรวมเป็นรายหมวกและรายคาน ด้วยการทดสอบค่าที่ (t-test) และหาลำดับที่ของความถี่ของพฤติกรรมสัมพันธ์ ซึ่งได้เสนอข้อมูลในรูปของ ตารางไว้ ดังนี้

1. สถานภาพของผู้ป่วย

- ก. ผู้ป่วยร้อยละ 58.33 มีอายุระหว่าง 20-35 ปี และร้อยละ 41.67 มีอายุระหว่าง 13-19 ปี (ตารางที่ 1)
- ข. ผู้ป่วยส่วนใหญ่ร้อยละ 85.83 มีสถานภาพสมรส ส่วนน้อยร้อยละ 14.17 ที่มีสภาพสมรสแยกกันอยู่ และไม่ปรากฏว่ามีสถานภาพหย่าร้างและหม้ายเลย (ตารางที่ 2)
- ค. ผู้ป่วยที่มีบุตรคนแรกและมีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีจำนวนร้อยละ 50.00 (ตารางที่ 3)
- ง. ผู้ป่วยที่มีรายได้ออกกรอบครัวระหว่าง 3001-4000 บาท มีร้อยละ 54.17 และร้อยละ 45.83 ที่มีรายได้ออกกรอบครัว 2000-3000 บาท (ตารางที่ 4)

สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมในการสัมพันธ์บุตรของผู้ป่วยหลังคลอดทั้งหมดพบว่า ในระยะเวลา 15 นาทีของการสังเกต พฤติกรรมการสัมพันธ์บุตรที่เกิดขึ้นก่อนคือ การโอบกอดแล้วจูบ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังคือ การถามคำถามเกี่ยวกับการดูแลบุตร พฤติกรรมที่เกิดขึ้นน้อยคือ การโอบกอดแล้วจูบ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นระยะเวลานานคือ การโอบกอดแล้วจูบ

2. ผลจากการนำคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้ป่วยหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก และมีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาเปรียบเทียบกันโดยส่วนรวมในแต่ละหมวดคือหมวด ก. พฤติกรรมการสัมผัสที่แสดงออกด้วยคำพูด และหมวด ข. พฤติกรรมการสัมผัสที่แสดงออกด้วยกิริยาท่าทาง และในแต่ละด้านคือ ด้านรูปร่างลักษณะของบุตร ด้านพฤติกรรมของบุตร ด้านลักษณะภายนอกของบุตร ด้านความผูกพันในครอบครัว ด้านการดูแล ด้านการใช้นิ้วมือและฝ่ามือ ด้านการไขส่ายตา ด้านการแสดงออกทางสีหน้าและด้านการกอดรัด ปรากฏว่าพฤติกรรมของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม โดยส่วนรวมในแต่ละหมวดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ป่วยที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการแสดงออกของพฤติกรรมการสัมผัสทั้งที่แสดงออกด้วยคำพูดและแสดงออกด้วยกิริยาท่าทาง มากกว่าผู้ป่วยที่มีบุตรคนแรก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าในด้านพฤติกรรมของบุตร ด้านความผูกพันในครอบครัว ด้านการดูแล ด้านการใช้นิ้วมือและฝ่ามือ และด้านการไขส่ายตา ผู้ป่วยที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีการแสดงออกของพฤติกรรมการสัมผัสมากกว่าผู้ป่วยที่มีบุตรคนแรก ส่วนด้านรูปร่างลักษณะของบุตร ด้านลักษณะภายนอกของบุตร และด้านการแสดงออกทางสีหน้า ผู้ป่วยที่มีบุตรคนแรกมีการแสดงออกของพฤติกรรมการสัมผัสมากกว่าผู้ป่วยที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สำหรับด้านการพูดคุยและด้านการกอดรัดไม่มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเลยทั้งในผู้ป่วยที่มีบุตรคนแรกและผู้ป่วยที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

3. ผลจากการนำคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้ป่วยหลังคลอดที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี และ 20-35 ปี มาเปรียบเทียบกันโดยส่วนรวมในแต่ละหมวดคือ หมวด ก. พฤติกรรมการสัมผัสที่แสดงออกด้วยคำพูด และหมวด ข. พฤติกรรมการสัมผัสที่แสดงออกด้วยกิริยาท่าทาง และในแต่ละด้านคือ ด้านรูปร่างลักษณะของบุตร ด้านพฤติกรรมของบุตร ด้านลักษณะภายนอกของบุตร ด้านความผูกพันในครอบครัว ด้านการใช้นิ้วมือและฝ่ามือ ด้านการไขส่ายตา ด้านการแสดงออกทางสีหน้า และด้านการกอดรัด ปรากฏว่าพฤติกรรมของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม โดยส่วนรวมในแต่ละหมวดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี มีการแสดงออกของพฤติกรรมการสัมผัสทั้งที่แสดงออกด้วย

คำพูดและกริยาท่าทางมากกว่าผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี เมื่อพิจารณาเป็นรายค้านพบว่าใน
 ด้านพฤติกรรมของบุตร ด้านความผูกพันในครอบครัว ด้านการดูแล ด้านการใช้นิ้วมือและฝ่ามือ
 และด้านการใช้สายตา ผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี มีการแสดงออกของพฤติกรรมการสัมผัส
 มากกว่าผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ส่วนด้านรูปร่างลักษณะของบุตร ด้านลักษณะภายนอก
 ของบุตร และด้านการแสดงออกทางสีหน้า ผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี มีการแสดงออกของ
 พฤติกรรมการสัมผัสมากกว่า ผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี สำหรับด้านการพูดคุยและด้านการ
 กอกรักไม่มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเลย ทั้งในผู้ป่วยที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี และ 20-35 ปี

4. ผลจากการนำคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม คือ
 ผู้ป่วยหลังคลอดที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 2000-3000 บาท และ 3001-4000 บาท มา
 เปรียบเทียบกันโดยส่วนรวมในแต่ละหมวด คือ หมวด ก. พฤติกรรมการสัมผัสที่แสดงออกด้วยคำพูด
 และหมวด ข. พฤติกรรมการสัมผัสที่แสดงออกด้วยกริยาท่าทาง และในแต่ละด้านคือ ด้านรูปร่าง
 ลักษณะของบุตร ด้านพฤติกรรมของบุตร ด้านลักษณะภายนอกของบุตร ด้านความผูกพันในครอบครัว
 ด้านการดูแล ด้านการใช้นิ้วมือและฝ่ามือ ด้านการใช้สายตา ด้านการแสดงออกทางสีหน้า และ
 ด้านการกอดรัด ปรากฏว่า พฤติกรรมของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม โดยส่วนรวมในแต่ละ
 หมวด มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ป่วยที่มีรายได้ครอบครัว
 ระหว่าง 3001-4000 บาท มีการแสดงออกของพฤติกรรมการสัมผัสทั้งที่แสดงออกด้วยคำพูด
 และกริยาท่าทาง มากกว่าผู้ป่วยที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 2000-3000 บาท เมื่อพิจารณา
 เป็นรายค้านพบว่า ในด้านพฤติกรรมของบุตร ด้านลักษณะภายนอกของบุตร ด้านความผูกพันใน
 ครอบครัว ด้านการใช้สายตา และด้านการแสดงออกทางสีหน้า ผู้ป่วยที่มีรายได้ครอบครัว
 ระหว่าง 3001-4000 บาท มีการแสดงออกของพฤติกรรมการสัมผัส มากกว่าผู้ป่วยที่มีรายได้
 ครอบครัวระหว่าง 2000-3000 บาท ส่วนด้านรูปร่างลักษณะของบุตร ด้านการดูแล และ
 ด้านการใช้นิ้วมือและฝ่ามือ ผู้ป่วยที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 2000-3000 บาท มีการแสดง
 ออกของพฤติกรรมการสัมผัสมากกว่าผู้ป่วยที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 3001-4000 บาท
 สำหรับด้านการพูดคุย และด้านการกอดรัด ไม่มีพฤติกรรมการสัมผัสเกิดขึ้นเลย ทั้งในผู้ป่วยที่มี

รายได้รอบครัวระหว่าง 2000-3000 บาท และ 3001-4000 บาท

5. ผลจากการนำคะแนนเฉลี่ยของลำดับที่ความต้องการของผู้ป่วยหลังคลอดทั้งหมด มาเรียงลำดับตามความต้องการก่อน-หลัง ปรากฏว่าผู้ป่วยหลังคลอดให้ความสำคัญของความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์บุตร ใน 5 ลำดับแรก เป็นหมวดความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยคำพูด และหมวดความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยกริยาท่าทาง โดยที่ 4 ลำดับแรก เป็นหมวดความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยคำพูดในด้านการพูดคุยเกี่ยวกับบุตร ลำดับที่ 5 อยู่ในหมวดความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยกริยาท่าทาง ด้านการใช้สายตา และให้ความสำคัญของความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์บุตร 5 ลำดับสุดท้าย โดยที่ 4 ลำดับเป็นหมวดความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยคำพูด ด้านการพูดคุยกับบุตร และด้านการพูดคุยเกี่ยวกับบุตร และลำดับสุดท้ายเป็นหมวดความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยกริยาท่าทาง ด้านการกอดรัด

โดยทั่วไปจะเห็นได้ว่า ผู้ป่วยหลังคลอดให้ความสำคัญของความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์บุตรที่แสดงออกด้วยคำพูด เท่ากับแสดงออกด้วยกริยาท่าทาง โดยจะเห็นได้ว่า 10 ลำดับแรก จะให้ความสำคัญของความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์บุตรที่แสดงออกด้วยคำพูดมี 5 ข้อ ในขณะที่ความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์บุตรที่แสดงออกด้วยกริยาท่าทางมี 5 ข้อ เช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการนำคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้ป่วยหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก และมีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาเปรียบเทียบกันโดยส่วนรวมคือ หมวด ก. พฤติกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยคำพูด และหมวด ข. พฤติกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยกริยาท่าทาง เมื่อพิจารณา โดยส่วนรวมของหมวด ก. ปรากฏว่าพฤติกรรมการสัมพันธ์บุตรของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับ

สมมติฐานข้อ 1.1 ที่ว่า พฤติกรรมการสัมผัสบุตรที่แสดงออกด้วยคำพูดของปู่ย่าหลังคลอดที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ย่อมมีพฤติกรรมในการสัมผัสมากกว่าปู่ย่าหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก โดยจะพบวาในคานพฤติกรรมของบุตร เช่น มารดาพูดคุยกระตุ้นให้บุตรล้มตา ตามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตรที่ปรากฏในขณะนั้น ตลอดจนความผูกพันในครอบครัวโดยมารดาเรียกบุตรตามที่ตั้งชื่อไว้แล้วหรือกล่าววามุตรมีหน้าตาเหมือนบุคคใดบุคคหนึ่ง ในครอบครัว มารดาที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะมีการแสดงออกที่เด่นชัดกว่ามารดาที่มีบุตรคนแรก ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า มารดาที่มีบุตรคนแรก ยังขาดประสบการณ์เกี่ยวกับการคลอดและทารกมากจน ตลอดจนขาดความเชื่อมั่นของตนเองในการให้การดูแลบุตร¹ ประกอบกับอุบิษฐ์คนไทยไม่ชอบแสดงออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในที่ที่ไม่คุ้นเคยหรือมีคนจำนวนมาก สำหรับมารดาที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปย่อมมีประสบการณ์ในการคลอดและเลี้ยงดูบุตรมากจน ย่อมมีความเชื่อมั่นของตนเองในการให้การดูแลบุตร การแสดงออกทางการพูดคุยกับบุตรจึงมีมากกว่าครั้งที่ แคทเธอรีน โครเพลย์² (Catherine Cropley) กล่าวไว้ว่าการขาดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทารกมากจนทำให้มารดามีความกังวลในการที่จะดูแลบุตร มีความไม่แน่ใจในขั้นตอนของการเป็นมารดา และไม่สามารถที่จะคาดเดาความต้องการของเด็กคืออะไร เกรงว่าจะทำให้เด็กกระทบกระเทือน ซึ่งเป็นผลที่ทำให้ระงับชบวนการสัมผัสได้ สำหรับในคานรูปร่างลักษณะของบุตรซึ่งได้แก่การวิจารณ์เกี่ยวกับ เพศ ศรีษะ ผม สีผิว ลำตัว ตลอดจนแขนขาเนั้น มารดาทั้ง 2 กลุ่มมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่า มารดาส่วนใหญ่จะนึกฝันไปต่าง ๆ นานาเกี่ยวกับบุคคลักษณะของทารก รูปร่างหน้าตา อารมณ์ ความแข็งแรง เพศและขนาด ตั้งแต่ในระยะก่อนคลอด มารดาอาจจะนึกฝันบ่อย ๆ เกี่ยวกับหน้าตาของทารกโดยเฉพาะ เช่น มีนัยตาโต มีลักยิ้ม หรือผมดก ความนึกฝันของมารดานี้จะ

¹Barnett, 'et al. Clinical Research, pp.231-232.

²Cropley, High-Risk: Parenting, p.18.

เกี่ยวข้องกับมาจากภาพพจน์ของเล็ก ๆ ที่อยู่ใต้อบกรว หรือบุตรที่เกิดมาก่อน ตลอดจนค่านิยมของมารดาที่มีต่อรูปร่างลักษณะ¹

สำหรับพฤติกรรมในหมวด ข. โดยส่วนรวมปรากฏว่าพฤติกรรมการสัมผัสบุตรของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานข้อ 1.2 ทั่วๆ ไป พฤติกรรมการสัมผัสบุตรที่แสดงออกด้วยกิริยาท่าทาง ของผู้ป่วยหลังคลอดที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ย่อมมีพฤติกรรมในการสัมผัสมากกว่าผู้ป่วยหลังคลอดที่มีบุตรคนแรก ทั้งนี้เนื่องจาก มารดาครั้งแรกใช้ระยะเวลาในการคลอดนาน ฉะนั้นความเจ็บปวด ความเหนื่อย และความอ่อนเพลียยังคงมีอยู่ ประกอบกับสภาพของบุตรที่นำมาใช้มารดาทันทีหลังคลอดมิได้ทำการเช็ดตัวและมีเลือดเปื้อนอยู่ อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้มารดาที่มีบุตรคนแรกจึงขาดประสบการณ์เกี่ยวกับการคลอดและทารกมาก่อนไม่ว่าจะคลอดด้วยวิธีใดก็ตาม แจกกี สแวนสัน² (Jackie Swanson) โลกดำเนินไปจวบจนที่ผลของการสัมผัสของมารดาไว้ว่าประสบการณ์ในการคลอด การคลอดที่กินเวลานาน ความกระตือรือร้น และความเจ็บปวดในการคลอด ความลำบากในการคลอด จะมีผลกระตือรือร้นและขัดขวางการสัมผัสที่มารดาเพิ่มมีต่อบุตรได้ ส่วนมารดาที่มีบุตรตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ใช้ระยะเวลาในการคลอดไม่มากนัก ประกอบกับมีประสบการณ์ในการคลอดมาแล้ว จึงแม้ว่าสภาพของบุตรที่นำมาให้ยังมีได้ทำการเช็ดตัวและยังคงมีเลือดเปื้อนอยู่ก็มีความมั่นใจและมีการแสดงออกทางการสัมผัสตัวบุตรมากกว่า

2. ผลจากการนำคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้ป่วยหลังคลอดที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี และ 20-35 ปี มาเปรียบเทียบกันโดยส่วนรวมในแต่ละหมวดคือ หมวด ก. พฤติกรรมการสัมผัสที่แสดงออกด้วยคำพูดและหมวด ข. พฤติกรรมการสัมผัสที่แสดงออกด้วยกิริยาท่าทาง เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมของหมวด ก. ปรากฏว่า พฤติกรรมการ

¹Ibid., p. 14.

²Swanson, JOGN Nursing, pp. 35-36.

สัมพัทธ์ของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่มนี้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานข้อ 2.1 ที่ว่า พฤติกรรมการสัมผัสนมที่แสดงออกด้วยคำพูดของผู้ป่วยหลังคลอดที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี ย่อมมีพฤติกรรมการสัมผัสนมมากกว่าผู้ป่วยหลังคลอดที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี โดยจะพบวาทะในการพฤติกรรมของบุตร เช่น พูกระบายปัญหาหรือคำถาม หรือถามคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตรที่ปรากฏในขณะนั้น ตลอดจนในด้านความผูกพันในครอบครัวโดยมารดาเรียกบุตรตามที่ตั้งชื่อไว้แล้ว หรือกล่าววาทะที่มีนัยสำคัญเหมือนบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัว มารดาที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี จะมีการแสดงออกอย่างเด่นชัดกว่ามารดาที่มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ทั้งนี้เนื่องจากว่ามารดาในกลุ่มอายุ 13-19 ปี เป็นระยะวัยรุ่น ฉะนั้นมารดาที่อยู่ในระยะวัยรุ่นยังขาดประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านครอบครัว การดูแล และเป็นวัยที่วุฒิภาวะยังไม่สมบูรณ์ เป็นวัยที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ มีอารมณ์หัวไวง่าย เต็มไปด้วยความเห่อฝัน มีอุดมคติสูงส่ง ต้องการความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และรักความเป็นอิสระซึ่งที่ แคทเธอรีน โครเพลย์¹ (Catherine Cropley) กล่าวไว้ว่าสัมพันธภาพระหว่างมารดาและบุตรจะมีผลทำให้เกิดความเครียดขึ้นได้ โดยเฉพาะในมารดาที่เป็นระยะวัยรุ่น ซึ่งมีผลต่อความเชื่อมั่นของมารดาในการที่จะปฏิบัติบทบาทของการเป็นมารดา ส่วนมารดาในกลุ่มอายุ 20-35 ปี ถือได้ว่าเป็นวัยที่วุฒิภาวะสมบูรณ์แล้ว มีความรับผิดชอบสูงมีเหตุผล มีประสบการณ์ทางด้านครอบครัวตลอดจนบางรายอาจมีการดูแลบุตรมาแล้ว ดังนั้นพฤติกรรมที่แสดงออกย่อมมากกว่ามารดาในกลุ่มอายุ 13-19 ปี

สำหรับพฤติกรรมในหมวด ข. โดยส่วนรวมปรากฏว่าพฤติกรรมการสัมผัสนมของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานข้อ 2.2 ที่ว่า พฤติกรรมการสัมผัสนมที่แสดงออกด้วยกิริยาท่าทางของผู้ป่วยหลังคลอดที่มีอายุระหว่าง 20-35 ปี ย่อมมีพฤติกรรมการสัมผัสนมมากกว่าผู้ป่วยหลังคลอดที่มีอายุระหว่าง

¹ Cropley, High-Risk: Parenting, p.20.

13-19 ปี ทั้งนี้จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นและจากการวิจัยผู้วิจัยพบว่า มารดาในระยะวัยรุ่น มักจะมีบุตรคนแรก จึงเป็นข้อสนับสนุนในการแสดงออกของพฤติกรรมการสัมพันธที่มีบุตร ส่วน มารดาในกลุ่มอายุ 20-35 ปี ส่วนมากจะมีประสบการณ์เกี่ยวกับการคลอดและทารกมาแล้ว คลอดจนเป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองในการที่จะเป็นมารดา ดังนั้นการแสดงออกย่อมมาก กว่า

3. ผลจากการนำคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม คือ ผู้ป่วย หลังคลอดที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 2000-3000 บาท และ 3001-4000 บาท มาเปรียบเทียบ กันโดยส่วนรวมในแต่ละหมวด คือ หมวด ก. พฤติกรรมการสัมพันธบุตรที่แสดงออกด้วยคำพูด และ หมวด ข. พฤติกรรมการสัมพันธบุตรที่แสดงออกด้วยกิริยาท่าทาง เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมของ หมวด ก. ปรากฏว่า พฤติกรรมการสัมพันธบุตรของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานข้อ 3.1 ที่ว่า พฤติกรรมการสัมพันธ บุตรที่แสดงออกด้วยคำพูดของผู้ป่วยหลังคลอดที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 3001-4000 บาท ยอมรับพฤติกรรมในการสัมพันธมากกว่าผู้ป่วยหลังคลอดที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 2000-3000 บาท โดยจะพบว่าในด้านพฤติกรรมของบุตร เช่น มารดาพูดกระตุ้นให้บุตรยิ้มตา หรือถามคำถามเกี่ยวกับ พฤติกรรมของบุตรที่ปรากฏในขณะนั้น คลอดจนในด้านลักษณะภายนอกของบุตรที่มีความสนใจอย่าง สูงต่อสภาพร่างกายของบุตรที่สังเกตได้ในขณะนั้น หรือบุตรมีร่างกายครบปกติหรือไม่ รวมทั้งด้าน ความผูกพันในครอบครัวมารดาที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 3001-4000 บาท จะมีการแสดงออก ที่มากกว่ามารดาที่มีรายได้ครอบครัวระหว่าง 2000-3000 บาท ทั้งนี้เนื่องจากว่าในปัจจุบันนี้ ภาวะเศรษฐกิจของประเทศกำลังสูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นแต่ละครอบครัวมักจะประกอบอาชีพทั้งสามี และภรรยาเพื่อช่วยเพิ่มทุนรายได้และสร้างฐานะให้มั่นคงแก่ครอบครัว จากคำครองชีพที่สูงขึ้น

ชินวุธ สุนทรสึมะ¹ โทกล่าวไว้ว่า "ถ้าดูรายละเอียดเกี่ยวกับรายได้ของบุคคลจะพบว่าสภาพในทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนสภาพทางสถาบันที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภาษีอากร ความเชื่อถือในทางสังคม ความเชื่อถือในทางการเงิน สถาบันทางการเงิน อัตราดอกเบี้ยของธนาคาร อิทธิพลของความมั่นคง โอกาสในการประกอบธุรกิจและการแสวงประโยชน์จากธุรกิจ ความเขยวหนทางวัตถุ อิทธิพลของการเอาอย่างกัน ตลอดจนการขยายตัวของกิจการ และสถาบัน เขยวหนให้เพิ่มรายจ่ายต่าง ๆ ใดเป็นไปในลักษณะที่ส่งเสริมให้คนรวยยิ่งรวยมากขึ้น ส่วนคนจนก็ยังมีหนทางที่จะรายน้อยลงและจนมากขึ้น ความแตกต่างระหว่างรายได้ของคนนับวันจะยิ่งมากขึ้นทุกที จนเป็นที่น่าหวงอันตราย ทั้งนี้การที่ค่าครองชีพสูงขึ้นและรายได้ยังคงอยู่ระดับเดิม ค่าใช้จ่ายในครอบครัวต้องเป็นไปอย่างประหยัด และคนชางจะลำบาก การคลอดบุตรก็เป็นการเพิ่มสมาชิกในครอบครัวทำให้ผู้ช่วยหลังคลอดต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่จะต้องเพิ่มขึ้น ภัยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้กระทบกระเทือนต่ออารมณ์ของผู้ป่วยหลังคลอดได้ และมีผลต่อความสนใจของมารดาที่มีต่อบุตรได้เช่นกัน ทั้งนี้กลุ่มมารดาที่มีรายได้อ้อมครัว 2000-3000 บาท ซึ่งเป็นรายได้อระดับปานกลาง ซึ่งในบางสังคมยังถือว่าเป็นรายได้อระดับต่ำ จึงมีการแสดงออกน้อยความมารดา กลุ่มที่มีรายได้อ้อมครัวระหว่าง 3001-4000 บาท ซึ่งเป็นรายได้อคนชางดีกว่า"

สำหรับหมวด ข. โดยส่วนร่วมปรากฏว่าพฤติกรรมการสัมผัสบุตรของผู้ป่วยหลังคลอดทั้ง 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานข้อ 3.2 ที่ว่า พฤติกรรมการสัมผัสบุตรที่แสดงออกด้วยกิริยาท่าทางของผู้ป่วยหลังคลอดที่มีรายได้อ้อมครัวระหว่าง 3001-4000 บาท ยอมรับพฤติกรรมการสัมผัสมากกว่าผู้ป่วยหลังคลอดที่มีรายได้อ้อมครัวระหว่าง 2000-3000 บาท ภัยเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าค่าครองชีพที่สูงขึ้นย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่ออารมณ์ของผู้ป่วยหลังคลอดได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่มีรายได้อ้อมครัว

¹ชินวุธ สุนทรสึมะ, "ขนาดทางเศรษฐกิจของไทยใน ร.ศ. 200," สังคมศาสตร์-
ปริทัศน์ 7 (มีนาคม - พฤษภาคม 2523) : 49.

น้อยประกอบด้วยภาวะที่สิ้นสุดการคลอดทันทีและสภาพของบุตรที่นำไปให้ผู้ป่วยยอมเป็นปัจจัยที่ไป
 ระบุจำนวนการสัมผัสได้ หรือก่อให้เกิดการสัมผัสเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ในคาน
 การใช้สายคา ซึ่งอาจมีการสัมผัสกับบุตร การสำรวจบุตรคลอดร่างกาย ตลอดจนงานการแสดง
 ออกทางสีหน้าควยการย่อมจะมีความแตกต่างกันอย่างเห็นเด่นชัด แต่การสัมผัสบุตรโดยการใช้นิ้ว
 มือและฝ่ามือจะไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโดยสัญชาตญาณของการเป็นแม่ทำให้มีการ
 แสดงออกที่เหมือนกัน เพราะแม่แท้ศวกยังรักลูกของมันโดยสัญชาตญาณของความ เป็นแม่ในสัตว์
 จะออกมาในรูปเชิงสรีระ เช่น ในสุนัขเมื่อออกลูกมาแล้วก็จะดมและเลียลูกของมัน แสดงให้เห็น
 ถึงความผูกพันในมารดา

ผลจากการนำคะแนนพฤติกรรมเฉลี่ยของผู้ป่วยหลังคลอดที่มีบุตร อายุและรายได้
 ครอบครัวที่ต่างกันมาเปรียบเทียบกันโดยส่วนรวมในแต่ละหมวด พบว่าหมวด ก. ในคานการพูดคุย
 กับบุตร และหมวด ข. ในคานการกอดรัด ไม่มีพฤติกรรมการสัมผัสเกิดขึ้นเลยทั้งนี้อาจเนื่องจาก
 ว่า ระยะเวลาหลังคลอดเป็นระยะที่มารดายังคงเหนื่อยและอ่อนเพลีย ตลอดจนได้รับความกระทบ
 กระเทือนจากภรรยาคลอด ประกอบกับอุปนิสัยคนไทยหรือวัฒนธรรมไทยไม่ชอบแสดงออก โดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งการแสดงออกเกี่ยวกับความรักเท่ากันวัฒนธรรมทางตะวันตก ดังนั้นการจะพูดคุยกับบุตร
 หรือการกอดรัดจึงไม่เกิดขึ้นเลยทั้งนี้ในผู้ป่วยหลังคลอดที่มี บุตร อายุ และรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน
 กัน และจากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยเป็นขอสนับสนุนใจว่า ผู้ป่วยหลังคลอดทุกกลุ่มมีความต้องการทั้งใน
 คานการพูดคุยกับบุตรและในคานการกอดรัด เป็นลำดับสุดท้าย

4. ผลจากการนำคะแนนเฉลี่ยของลำดับที่ความต้องการของผู้ป่วยหลังคลอดมา
 เรียงลำดับตามความต้องการก่อน-หลัง ปรากฏผลว่า ผู้ป่วยหลังคลอดให้ความสำคัญของความ
 ต้องการมีพฤติกรรมสัมผัสบุตร ใน 5 ลำดับแรก โดยอันดับที่ 1-4 เป็นหมวดความต้องการ
 มีพฤติกรรมสัมผัสบุตรที่แสดงออกด้วยคำพูดในคานการพูดคุยที่เกี่ยวข้องกับบุตร แสดงว่า
 ผู้ป่วยหลังคลอดมีความต้องการในการสัมผัสบุตรที่เกี่ยวข้องกับตัวบุตร ซึ่งได้แก่ความอยากรู
 อยากรู้เห็นเกี่ยวกับบุตร ยินดีที่ได้เห็นหน้าบุตร โค้ทราบายบุตรเพศอะไร มีร่างกายครบปกติ
 หรือไม่ และน้ำหนักเท่าไร ตลอดจนแสดงความดีใจด้วยคำพูดเมื่อได้เพศตรงตามที่คาดหวัง

เกี่ยวกับเรื่องนี้ มี เอ็ม. บุคมิลเลอร์ และคณะ¹ (Mae M. Bookmiller and others) โลกดาวไว้ว่า ระยะหลังคลอดมีความสำคัญระหว่างมารดาและทารกเป็นอย่างมากไม่เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเท่านั้น แต่ทางด้านจิตใจเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หลังคลอดทันทีมารดาต้องการที่จะเห็นบุตรของตน ต้องการอุ้มบุตรของตนแปลกหรือไม่ เพสโก มีความฉีกแปลกใจอย่างไรบ้าง ต้องการอุ้ม นอกจากนั้นยังต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตรและให้การดูแลที่เหมาะสมอีกด้วย สำหรับอันดับที่ 5 เป็นแนวความคิดของการมีพฤติกรรมมารดาที่สัมพันธ์บุตรที่แสดงออกด้วยกรีธาทาทาง ในด้านการใช้สายตา แสดงว่านอกจากการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยคำพูดแล้ว การสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยกรีธาทาทาง โดยเฉพาะการใช้สายตานั้นนับว่าเป็นการแสดงออกที่มารดาต้องการเช่นกัน ดังที่ รอบสัน เคบบล² (Robson Kebbel) ได้เน้นถึงการสัมพันธ์ของมารดาที่แสดงออกทางสายตาโดยมีการสบตากับระหว่างมารดาและบุตร และอยู่ในท่าที่หันหน้าเข้าหากันระดับเดียวกันซึ่งจะทำให้มารดาและบุตรใกล้ชิดสนิทมากที่สุด กลอสส์ และคณะ³ (Klaus and others) ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ความสนใจของมารดาจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีส่วนประกอบทางสายตาเข้ามาเกี่ยวข้องในปฏิกริยสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตร

สำหรับลำดับที่ความต้องการของแม่ป่วยหลังคลอดที่อยู่ใน 5 ลำดับหลัง โดยที่ 4 อันดับรองสุดท้ายเป็นแนวความคิดของการมีพฤติกรรมมารดาที่สัมพันธ์บุตรที่แสดงออกด้วยคำพูด ด้านการพูดคุยกับบุตรและด้านการพูดคุยที่เกี่ยวข้องกับบุตร คือ การพูดคุยกับบุตรอาจจะพูดกระตุ้นให้บุตรล้มคา

¹ Mae M. Bookmiller, George L. Bowen and Dolorus Carpenter, Textbook of Obstetric and Obstetric Nursing (Philadelphia and London: W.B. Saunder Company, 1972), p. 259.

² Kebbel, Journal Child Psychology, p. 25.

³ Klaus, et al. Pediatric, p. 192.

หรือเอ่ยชื่อแทนตัวบุตร ตลอดจนขอร้องให้บุตรอยู่กับตนเองนาน ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าโดยอุปนิสัยของคนไทยไม่ค่อยชอบแสดงออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพูดคุยกับบุตรค่อนข้างบุคคลอื่น ๆ ซึ่งไม่ว่าบุคคลในครอบครัว ประกอบกับสภาพของผู้ป่วยยังคงอ่อนเพลียและเหนื่อย ร่างกายยังอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมจะให้บุตรอยู่ควายนาน ๆ และยังคงต้องการการพักผ่อนก่อนให้การดูแลต่อไป ส่วนความต้องการในอันที่บุตรหายเป็นคราวความต้องการมีพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยกิริยาทางด้านการกอดรัด คือ การกอดรัดบุตรแนบกับลำตัวหรือให้บุตรวางอยู่บนแขนอกของมารดา ทั้งนี้อาจเนื่องจากว่าวัฒนธรรมไทยในเรื่องการแสดงออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการรัก มักจะแตกต่างจากวัฒนธรรมตะวันตก ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าการเลี้ยงดูบุตรในวัยทารกในครอบครัวไทยนั้น มักจะให้ความรักทางกายมากกว่าทางด้านจิตใจ และจากผลของการสังเกตพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ก็เห็นข้อสนับสนุนได้ว่าพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยกอดรัด การพูดคุยกับบุตร และพฤติกรรมกรรมการสัมพันธ์ที่แสดงออกด้วยกิริยาทางด้านการกอดรัด ไม่มีพฤติกรรมเกิดขึ้นเลย ในผู้ป่วยหลังคลอดทุกกลุ่ม

ผู้วิจัยคิดว่า ถ้าหากผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับวงการรักษายาบาลให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับผลของความต้องการของผู้ป่วยหลังคลอดที่มีต่อการสัมพันธ์บุตรดังกล่าวแล้ว เชื่อว่าจะทำให้การปฏิบัติงานของพยาบาลเป็นไปในทางที่พึงปรารถนา ผู้ป่วยได้รับความพึงพอใจ อันเป็นผลทำให้สุขภาพจิตของผู้ป่วยหลังคลอดดีขึ้นตามไปด้วย

ขอเสนอแนะ

ก. ฝ่ายการศึกษา

1. การจัดการเรียนการสอนควรเน้นถึงการให้การพยาบาลผู้ป่วยหลังคลอด ทั้งทางกายและจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ป่วยหลังคลอดที่อยู่ในห้องคลอด เพราะปัจจุบันนี้การพยาบาลเน้นแต่ทางกายเท่านั้น

2. การสอนควรรู้ให้เด็กศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีสัมพันธภาพระหว่างมารดาและบุตร ซึ่งจะส่งผลถึงการพัฒนาการในทารก และเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีในครอบครัว

ข. ฝ่ายบริหารพยาบาล

1. สำหรับผู้บริหารควร ได้มีการ จัดห้องคลอดคลอดจนเต็มจนพอดีให้เหมาะสมที่จะนำบุตรมาไว้ข้างมารดาได้ โดยปลอดภัย เพื่อเป็นการ เสริมสร้างความผูกพันระหว่างมารดาและบุตรทันทีหลังคลอด

2. เมื่อจัดลำดับความต้องการของผู้ป่วยหลังคลอดเกี่ยวกับเรื่องนี้จะเห็นว่าการความต้องการในลำดับแรกนั้นต้องการที่จะเห็นบุตรอย่างใกล้ชิด แต่ที่ปฏิบัติกันส่วนใหญ่ก็จะแสดงบุตรใหม่มารดาดูและบอกแต่เพียงเพศเท่านั้น ดังนั้นมารดาจะไม่สามารถเห็นบุตรได้อย่างใกล้ชิดและไม่ทราบว่าบุตรมีร่างกายครบปกติหรือไม่ เพราะฉะนั้นพยาบาลมีความรอบคอบแต่เพียงเพศเท่านั้นควรให้ผู้ป่วยได้สำรวจส่วนต่าง ๆ ของร่างกายบุตรรวมทวน

3. จัดให้มีการอบรมพยาบาลให้เข้าใจเกี่ยวกับงานจิตวิทยาในการสร้างความผูกพันในครอบครัว และความต้องการของผู้ป่วยหลังคลอด เพื่อสร้างสรรค์ให้สมาชิกในทีมสุขภาพมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติต่อผู้ป่วยมากขึ้น

4. เน้นให้พยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้คำนึงถึงความต้องการของผู้ป่วยหลังคลอด ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่จะไปกระทบปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและบุตร เพราะว่าการดูแลและการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลและเจ้าหน้าที่ในทีมสุขภาพสามารถที่จะมีอิทธิพลที่สำคัญต่อความผูกพันของมารดาได้ แต่ปัจจุบันนี้สามารถที่จะเปลี่ยนได้ง่ายกว่าปัจจัยที่เกิดจากสาเหตุอื่น ๆ¹ เพื่อเป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีในครอบครัวของผู้ป่วยต่อไป

¹ Cropley, High-Risk: Parenting, p.19.

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยในหัวข้อนี้แก่ทำในผู้ป่วยหลังคลอดทุกประเภท รวมทั้งผดุงครรภ์และในมารดาที่คลอดบุตรก่อนกำหนดด้วย
2. ควรทำการวิจัยในหัวข้อนี้แก่ทำในขณะที่มารดาคลอดบุตร เป็นครั้งแรกหรือในขณะที่ให้นมบุตรหรือในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง
3. ควรทำการวิจัยทดลองเพื่อศึกษาพฤติกรรมมารดาตอบสนองในเด็กป่วย ซึ่งเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลโดยการเปรียบเทียบระหว่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้รับการสัมผัสจากมารดา และกลุ่มที่ไม่ได้รับการสัมผัสจากมารดาเลย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย